

Відгук офіційного опонента
на дисертаційну роботу Чепіжко Олени Володимирівні
«Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в
умовах невизначеності», що подана до захисту у спеціалізовану вчену раду
Д 75.051.01 Національного університету «Чернігівська політехніка» на
здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної
діяльності)

Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з
науковими програмами, планами, темами.

Глобальна пандемія на фоні внутрішньої соціально-економічної кризи, що не покидає Україну з початку проголошення незалежності, нанесли катастрофічний удар по базових галузях економіки та породила ще більшу невизначеність в економічному середовищі країни.

Найбільш загрозлива ситуація на підприємствах промисловості країни, які через низьку конкурентоспроможність, відсутність попиту на внутрішньому ринку споживання, технологічну відсталість власних виробників та суттєве зниження інвестиційної привабливості глибше занурилися в стан економічної рецесії. Наслідками «коронакризового шоку» для промислових підприємств України стали не лише різке падіння обсягів виробництва, а й зупинка інвестиційних проектів, численне скорочення працівників та непоодинокі випадки банкрутства флагманів вітчизняної промисловості.

Сьогодні в період хвилі карантинних пом'якшень, який, цілком логічно, став періодом посткризової депресії, промислові підприємства України мають всі свої ресурси і можливості спрямувати на відновлення втрачених конкурентних переваг шляхом формування прогресивної системи управління їх конкурентоспроможністю. Адже в умовах нестабільності і невизначеності зовнішнього середовища функціонування промисловості саме від правильності управлінських дій та ефективності обраної стратегії економічного зростання залежить здатність промислового підприємства гідно вистояти в конкурентній

боротьбі зі світовими промисловими гігантами.

Зазначене підтверджує актуальність дисертаційного дослідження Чепіжко О. В., яка присвятила його розробленню теоретичних і науково-методичних підходів до удосконалення управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності ринкового середовища.

Дисертаційне дослідження відповідає основним напрямкам розвитку сучасної економіки, пов'язане з тематикою науково-дослідних робіт кафедри менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», а саме: «Управління ризиками та конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності ринкового середовища» (ДР № 0117U004810), де здобувачкою розроблено методичний підхід до оцінки конкурентоспроможності підприємств електротехнічної галузі України на основі використання функції бажаності Харрінгтона для перетворення натуральних різнорозмірних показників діяльності підприємства в безрозмірну величин, моделюючи процес узгодженої взаємодії окремих підсистем єдиного цілого (довідка про впровадження № 232/15 від 11.05.2021 р.); «Організаційно-економічне забезпечення ефективного розвитку промислового комплексу та соціальної сфери України» (ДР № 0117U004808), де авторкою запропоновано комплекс організаційно-економічних заходів щодо удосконалення організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства в умовах невизначеності ринкового середовища (довідка про впровадження № 707 від 14.05.2021 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи отримані в результаті використання системи загальнонаукових, спеціальних методів і прийомів дослідження, а саме: абстрагування, узагальнення, конкретизації та

морфологічного аналізу, систематизації, системного підходу, економіко-математичного моделювання, експертного, нормативного, статистичного і таблично-графічного методів.

Висновки є логічним завершенням і загальним підсумком здійснених авторкою досліджень. Зміст дисертації Чепіжко О. В. свідчить про достатнє володіння здобувачкою методами економічних досліджень. Що дозволило їй здійснити глибоке дослідження еволюції теорії конкуренції та конкурентоспроможності, обґрунтувати науково-методичний підхід до інтегральної оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств та встановити систему показників для комплексної оцінки в умовах невизначеності, розкрити організаційно-економічні заходи щодо удосконалення управління конкурентоспроможністю промислового підприємства.

Дослідження насичене ілюстративними та табличним матеріалом, що полегшує сприйняття роботи, а також свідчить про обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, зроблених авторкою.

Про значний рівень обґрунтованості положень дисертації дозволяють стверджувати нижче зазначені її теоретичні та прикладні розробки, пропозиції і висновки.

Перший розділ «Теоретичні аспекти конкурентоспроможності промислових підприємств» (с. 41-93) автор присвячує вивченню наукової думки щодо еволюції конкуренції та конкурентоспроможності, а також дослідженню поняття «конкурентоспроможність підприємства», що дозволило обґрунтувати її властивості і відобразити авторське розуміння даної категорії. З метою встановлення ключових детермінант формування конкурентних переваг в умовах динамічності та невизначеності середовища функціонування промислових підприємств досліджено практику економічно розвинутих країн у сфері забезпечення конкурентоспроможності підприємств провідних галузей економіки. Це дозволило дисертанту надати компонентну структуру формування механізму управління конкурентоспроможністю промислового підприємства, де розкрито об'єкт, суб'єкт, мету, функції, принципи, методи й

інструменти управління конкурентоспроможністю промислового підприємства, а також визначено алгоритм процесу управління конкурентоспроможністю промислового підприємства з метою зміни рівня конкурентоспроможності підприємств промисловості.

У другому розділі «Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств» (с. 94-153) на прикладі підприємств електротехнічної промисловості України встановлено рівень конкурентоспроможності підприємств машинобудування. Розвинуто науково-методичний підхід до інтегральної оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств, в основі якого знаходиться багатокритеріальний метод оцінювання з використанням функції бажаності Харрінгтона, та уточнено систему показників, які найбільш доцільно використовувати при комплексному підході до її здійснення в умовах невизначеності.

Третій розділ «Стратегія управління конкурентоспроможністю промислового підприємства в умовах невизначеності» (с. 154-200) розкриває організаційно-економічні заходи удосконалення управління конкурентоспроможністю промислового підприємства, що склали основу відповідної системи стратегування, згрупованої за програмно-цільовими блоками: управління кадрами за трудовою мотивацією; забезпечення інформаційно-технологічними ресурсами; менеджмент якості продукції; джерела забезпечення інвестиційних ресурсів; забезпечення інноваційного розвитку; система фінансового менеджменту; забезпечення управління ризиками; управління логістикою та маркетингом. Проведено оцінювання конкурентоспроможності підприємств електротехнічної промисловості з застосуванням методичного підходу на основі функції бажаності та обґрунтовано параметричні критерії до кількісної оцінки фінансових ризиків під час управління конкурентоспроможністю промислового підприємства на основі методу «матриця наслідків та ймовірностей».

За сукупністю та рівнем вкладення наукових положень дисертаційну роботу Чепіжко О. В. можна оцінити як закінчене дослідження з науковими

результатами, які є достатньо обґрунтованими та достовірними.

Наукова новизна, отримана в дисертаційній роботі.

Представлена дисертаційна робота Чепіжко О. В. відзначається творчим характером та містить результати, що характеризуються науковою новизною.

I. Зокрема удосконалено:

- з використанням функції бажаності Харрінгтона та методу багатовимірного аналізу розвинуто науково-методичний підхід до оцінки конкурентоспроможності підприємства, що дозволяє моделювати процес узгодженої поведінки окремих підсистем підприємства (с. 141-149);

- задля вибору дієвих заходів щодо управління конкурентоспроможністю промислового підприємства в умовах ризику та невизначеності середовища його функціонування обґрунтовано компонентну структуру формування механізму управління конкурентоспроможністю промислових підприємства, що визначає об'єкт, суб'єкт, мету, функції, принципи, методи й інструменти управління конкурентоспроможністю промислового підприємства, а також розкриває: алгоритм процесу управління конкурентоспроможністю промислового підприємства з метою зміни рівня конкурентоспроможності підприємств промисловості (с. 89-91);

- ґрунтуючись на законах самоорганізації складних систем та положеннях еволюційно-неоінституційного підходу, розвинуто методичний апарат дослідження конкуренції та конкурентоспроможності (с. 51-53);

- обґрунтовано систему організаційно-економічних важелів управління конкурентоспроможністю промислового підприємства (с. 157-165);

- з використанням методу «матриця наслідків та ймовірностей» сформовано параметричні критерії кількісного оцінювання фінансових ризиків під час управління конкурентоспроможністю промислового підприємства (с.183-190);

II. Набули подальшого розвитку:

- періодизація та класифікаційні ознаки еволюційного розвитку економічних теорій конкуренції та конкурентоспроможності (с.50-52);

- понятійний апарат теорії конкуренції і конкурентоспроможності підприємства шляхом розкриття авторського бачення сутності поняття «конкурентоспроможність підприємства», що враховує найістотніші ознаки та властивості даної категорії (с.60-63);

- детермінанти формування конкурентних переваг промислових підприємств країн-лідерів з метою забезпечення конкурентоспроможності національних підприємств промисловості (с. 77-78);

- вектори удосконалення управління конкурентоспроможністю підприємств машинобудування в сучасних умовах невизначеності середовища їх функціонування (с. 130-132);.

Практичне значення отриманих результатів дослідження

Теоретичні висновки, методичні підходи і практичні рекомендації дисертаційної роботи Чепіжко О. В. складають теоретичний базис щодо ефективного управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності.

Самостійне практичне значення мають: науково-методичний підхід до оцінювання конкурентоспроможності підприємства, який ґрунтується на основі методу багатовимірного аналізу з використанням функції бажаності Харрінгтона; механізм управління конкурентоспроможністю промислових підприємств; система організаційно-економічних важелів управління конкурентоспроможністю промислового підприємства.

Основні положення і рекомендації, сформовані в дисертаційній роботі, використано в діяльності підприємств: ЗВП «Неон» УТОГ (довідка № 707 від 14.05.2021 р.); ЧАО «НКМЗ» (довідка № 232/15 від 11.05.2021 р.); ТОВ «НТМЕЦ «Екосистема» (довідка № 5 від 23.05.2021 р.).

Теоретичні та практичні розробки, запропоновані в дисертації, використовуються в навчальному процесі під час підготовки бакалаврів та магістрів у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» при викладанні таких дисциплін, як «Конкурентоспроможність підприємства», «Економічний потенціал підприємства», «Економічна ефективність інноваційних і інвестиційних процесів» для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» (акт від 11.05.2021 р.).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження в публікаціях автора.

Теоретичні положення та методичні рекомендації, викладені в дисертації, знайшли достатнє висвітлення в опублікованих за темою дослідження наукових працях.

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 25 наукових працях, із них: 2 статті - у наукових фахових виданнях України, 2 статті у наукових виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз, у тому числі 1 – у виданні Web of Science, 1 – у виданні Scopus; 5 у закордонних наукових виданнях, 16 тез доповідей на конференціях. Загальний обсяг публікацій становить 11,99 друк. арк., з них особисто здобувачу належить 8,87 друк. арк..

Автореферат розкриває основні положення дисертаційної роботи і відповідає її змісту та структурі. Текст автореферату не містить положень, які не знайшли відображення в дисертації.

Структура та зміст дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Чепіжко О. В. складається з анотації, викладеної двома мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел,

додатків. Загальний обсяг роботи налічує 270 сторінок машинописного тексту. Дисертація містить 37 таблиць, з них 11 займають 34 повних сторінок; 15 рисунків, з них 1 займає 1 повну сторінку; 7 додатків, викладених на 41 сторінці. Список використаних джерел налічує 195 найменувань, що подані на 21 сторінці. Обсяг основного тексту роботи становить 174 сторінки.

Логіка дисертаційного дослідження підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру роботи. Структура дисертаційної роботи узгоджується з назвою. Метою та завданнями дослідження. Оформлення дисертації та автореферату Чепіжко О. В. відповідає чинним вимогам, наукові положення викладено конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми. Текст викладений чітко, грамотне, виразно, строгою науковою мовою.

Проведене автором дослідження свідчить про широку обізнаність дисертанта з науковими працями вітчизняних і закордонних науковців, якими вивчалися питання управління конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання в умовах невизначеності.

Дискусійні положення та зауваження до роботи.

Відзначаючи достатній рівень теоретичних та прикладних досліджень, виконаних в роботі, слід зауважити, що мають місце деякі недоліки та дискусійні питання. Основні з них зводяться до такого:

1. Розкриваючи еволюцію розвитку теорії конкуренції та конкурентоспроможності, слід було більш детально зупинитися на дослідженні впливу інституційних та неінституційних факторів на процеси управління конкурентоспроможності підприємств в умовах невизначеності.

2. Подані на с. 51-53 дисертації особливості та відмінності еволюційно-інституційного підходу дослідження конкуренції і конкурентоспроможності, необхідно було доповнити обґрунтуванням його відповідності реаліям сучасного конкурентного процесу, дозволило б

підтвердити його значущість для розвитку теорії конкуренції і економічної науки в цілому

3. Зважаючи на важливість міжнародного досвіду для розроблення дієвої стратегії управління конкурентоспроможністю промислових підприємств, розкриті у першому розділі детермінанти конкурентних переваг слід було деталізувати відповідно до параметрів забезпечення конкурентоспроможності підприємств промисловості в умовах невизначеності середовища їх функціонування.

4. У підпункті 1.3 «Управління конкурентоспроможністю промислового підприємства» автором висвітлюється сутність поняття «управління конкурентоспроможністю підприємства», розкриваються її основні елементи системи управління конкурентоспроможністю (с. 79-83, 87-90), а також аналізуються погляди науковців на розуміння терміну «невизначеність» та фактори впливу невизначеності на систему управління підприємством (с. 83-86). Робота виглядала б значно краще, якби автором було розмежовано поданий матеріал в окремі пункти і доповнено авторськими напрацюваннями з даної тематики.

5. Запропонований на с. 141-149 науково-методичний підхід до оцінки конкурентоспроможності підприємства на основі багатовимірного методу з застосуванням функції бажаності Харрінгтона слід було доповнити деталізованими етапами розрахунку функцій апроксимації для параметрів, які обрані для встановлення узагальненого інтегрального показника конкурентоспроможності.

6. На с. 139-152 в табл. 3.1-3.9 автором наводяться результати оцінювання рівня конкурентоспроможності промислових підприємств, що проводилися з використанням авторського підходу до оцінки конкурентоспроможності підприємства на основі багатовимірного методу з застосуванням функції бажаності Харрінгтона. Однак, робота мала б ще більше переваг, якби під час оцінювання було враховано цінові та інституційні параметри забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств.

7. У третьому розділі роботи дисертантом сформовано параметричні критерії кількісного оцінювання фінансових ризиків під час управління конкурентоспроможністю промислового підприємства на основі методу «матриця наслідків та ймовірностей». Однак, питання управління фінансовими ризиками в умовах невизначеності в дисертації не розглядається.

8. Формулюючи пункти наукової новизни, дисертанту слід було зосередитися на відображенні авторського внеску у вирішення проблеми управління конкурентоспроможністю промислових підприємств, зазначаючи відмінність його пропозицій від існуючих напрацювань

9. Для підтримки логіки викладення наукових здобутків дисертаційного дослідження результати оцінювання рівня конкурентоспроможності промислових підприємств слід було представити у другому розділі роботи відразу після розкриття авторського підходу до оцінювання конкурентоспроможності підприємства на основі багатовимірного методу з застосуванням функції бажаності Харрінгтона.

10. Сформульовані на с. 157-165 організаційно-економічні важелі управління конкурентоспроможністю промислового підприємства слід було відобразити відповідно до пріоритетності їх реалізації в досягненні стратегічних цілей управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності.

11. Потребує пояснення авторське бачення конкурентоспроможності системи управління та критерії, що знаходяться в основі її визначення. Оскільки як стає зрозуміло, то параметр «конкурентоспроможність системи управління» є одним із ключових параметрів, що знаходяться в основі запропонованого науково-методичного підходу до оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств.

Зазначені зауваження не зменшують теоретико-прикладного значення отриманих результатів дисертації та її позитивної оцінки.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Чепіжко Олени Володимирівни «Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності» є закінченим, самостійним дослідженням, що виконане на актуальну тему, на високому теоретичному і методологічному рівні, містить низку положень, що відрізняються науковою новизною. Наведені наукові результати дозволяють кваліфікувати роботу Чепіжко О. В. як вирішення важливої науково-прикладної проблеми – розроблення теоретичних і науково-методичних підходів щодо удосконалення управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності ринкового середовища. Отримані автором результати є достовірними, висновки і пропозиції обґрунтовані, мають практичну і теоретичну цінність.

У цілому дисертація на тему «Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності» відповідає вимогам пунктів 11, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. та іншим нормативним вимогам, які висуваються до кандидатських дисертаційних робіт, а її авторка, Чепіжко Олена Володимирівна, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

завідувач кафедри економіки та управління
виробничим і комерційним бізнесом
Українського державного
університету залізничного транспорту,
доктор економічних наук, професор

Володимир ДИКАНЬ

Особистий підпис
завідувачу _____ 20__ р.
завідуючий канцелярією
УкрДУЗТ

Володимир Дикань